

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF REPRODUCING THE RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL BUSINESS SUBJECTS IN THE CONDITIONS OF AN INCLUSIVE ECONOMY

У статті запропоновано модель організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу в умовах інклюзивної економіки, окреслено принципи його функціонування та функціональний спектр синергійної взаємодії його основних елементів. Встановлено, що інклюзивність організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу агробізнесу ґрунтується на одновекторній взаємодії трьох базових стовпів сталого розвитку: агроекологічний ресурсний масштаб; соціально-територіальний ресурсний масштаб; економічно-ресурсний масштаб. Визначено перелік та обґрунтовано зміст принципів інклюзивного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу бізнес-суб'єктів аграрної сфери. Розкрито функціонал інклюзивного організаційно-економічного механізму. Обґрунтовано, що основними інструментами створення сприятливих інституційних умов для відтворення ресурсного потенціалу агробізнесу і сільських територій мають стати: суспільне мислення і сприйняття важливості і особливостей даного завдання, система мотиваторів і інтересів кожного учасника даного процесу, партнерство і відповідальність у всіх напрямках відтворення.

Ключові слова: відтворення, ресурсний потенціал, інклюзивна економіка, організаційно-економічний механізм, суб'єкти аграрного бізнесу, принципи, функції, інструментарій.

The article proposes a model of the organizational and economic mechanism for reproducing the resource potential of agrarian business entities in the conditions of an inclusive economy, outlines the principles of its functioning and the functional spectrum of synergistic interaction of its main elements. It was established that the inclusiveness of the organizational and economic management mechanism for the reproduction of the resource potential of agribusiness is based on the one-vector interaction of three basic pillars of sustainable development: agro-ecological resource scale; socio-territorial resource scale; economic and resource scale. The goal of the participants of the inclusive organizational and economic management mechanism for the reproduction of the resource potential of business entities in the agrarian sphere is determined – sufficient quantity and quality of all types of resources for solving the strategic tasks of sustainable development of agribusiness and rural areas. The realization of this goal involves the adoption by all participants of the reproduction process of the basic principles of resource potential management: participation, justice, growth, equality of opportunities, sustainability, stability, long-term social orientation. The functionality of the inclusive organizational and economic mechanism is determined: preservation and reproduction of eco- and bioagrosystems; increasing the added value of agribusiness in value chains; increasing the level of efficiency and competitiveness of agrarian business; promoting the implementation of social, environmental and economic tasks of sustainability; activation of the country's participation in the global trends of socio-economic development; increasing the level of integration of the national agricultural sector into the global digital business plane; development of mechanisms of private-partnership relations as a promising direction of integration relations. It is substantiated that the main tools for creating favorable institutional conditions for the reproduction of the resource potential of agribusiness and rural areas should be: social thinking and perception of the importance and peculiarities of this task, a system of motivators and interests of each participant in this process, partnership and responsibility in all areas of reproduction.

Key words: reproduction, resource potential, inclusive economy, organizational and economic mechanism, subjects of agrarian business, principles, functions, tools.

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-14>

Степаненко С.В.

к.е.н., докторант кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, Державний біотехнологічний університет

Stepanenko Sergii

State Biotechnological University

Постановка проблеми. Успіх розвитку бізнес структур визначається сукупність чинників всіх рівнів, які формують відповідні передумови розвитку або стагнації бізнесу. Виключне значення мають внутрішні фасілітатори, які забезпечують успішне поєднання і одновекторну цілеспрямовану дію всіх факторів сукупного бізнес-оточення агрокомпанії. Бізнес-експерти схиляються до думки, що 75% успіху бізнесу на ринку визначаються саме внутрішніми чинниками, які безпосередньо визначають цілі, завдання розвитку бізнесу та інструменти і засоби їх досягнення. У такому контексті відтворення ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів виключною мірою залежить від соціально-психологічних чинників агрокомпанії

(якість кадрового потенціалу, мотивація, вартість людських активів), інформаційних (ступень інтегрування у інформаційну площину управління процесами агробізнесу), екологічних чинників (біо- і екоагротехнологій). Організаційно-економічний механізм відтворення ресурсного потенціалу агробізнесу має забезпечити удосконалення техніки і технологій та цифровізацію агроменеджменту), подальшу біотрансформацію відтворення ресурсів на основі нових сортів та гібридів рослини, порід тварин). Інноваційність, ефективність та соціальна відповідальність управління процесами відтворення ресурсного потенціалу лежать в основі організаційно-економічних чинників мікросередовища аграрних підприємств. У сукупності

поєднання всіх цих факторів у цілісну систему дозволить досягти завдань інклюзивного розвитку агробізнесу та сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання формування, функціонування та відтворення ресурсного потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу, а також управління ним та його елементами розглянуті в працях таких вітчизняних науковців, як: В. М. Алексійчука, В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, Ю. С. Гринчук, О. І. Гуророва, А. І. Даниленка, П. М. Макаренко, Л. О. Мармуль, Г. М. Підлісецького, П. Т. Саблука, В. М. Трегобчука, С. І. Терещенко та інших. Втім, питання системної побудови механізмів розвитку відтворення ресурсного потенціалу на мікрорівні в контексті розвитку інклюзивної економіки потребують подальшого вивчення та обґрунтування.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка моделі організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу в умовах інклюзивної економіки, окреслення принципів його функціонування та функціонального спектру синергійної взаємодії його основних елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Категорія організаційно-економічного механізму у сучасній науці та практиці є відносно новою та постійно набуває трансформаційних ознак за різними методичними підходами до її вивчення і імплементації. Більшість вчених схиляються до визначення, що він представлений функціональною дією організаційного і економічного механізму у вигляді важелів, функцій, методів та систем забезпечення. У зарубіжній практиці управління термін «організаційний механізм» зустрічається досить рідка на відміну від оперування поняттями «організаційне забезпечення менеджменту». У вітчизняній науковій літературі організаційний механізм управління, як правило, включає цілі, функції, завдання, норми і стандарти, суб'єктно-об'єктні елементи та зв'язки, що їх поєднують [6; 10]. Деякі автори додають у систему складових організаційного механізму життєвий цикл, структуру управління, його форми і методи, функціонал повноважень суб'єктної частини тощо [5]. У цілому, організаційний механізм нам представляється як однорідна сукупність елементів, що формують організаційний базис досягнення поставлених організацією (бізнесом) цілей і завдань.

Сутність економічного механізму господарювання найчастіше розуміється як сукупність економічних інструментів і регуляторів виробничих відносин матеріальної і нематеріальної сфери суспільного життя. Вітчизняні вчені досліджували дію економічного механізму на різних рівнях господарського управління:

– на макрорівні «... як практичний вираз системи виробничих відносин, що включають в себе

засновану на інтересах (відповідальності) сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва, зокрема, державних» [8, 11];

– на мезорівні (рівні сільського господарства як специфічного економічної діяльності) – «...сукупність методів і форм, інструментів і піднесення впливу на економічну й соціальну стабілізацію сільського господарства та агропромислового комплексу в цілому через систему державної підтримки» [1; 13];

– як механізм управління мікрорівня (окремої організації або бізнес-суб'єкта) «... як сукупність стимулів і важелів підприємства та держави, що здійснюють активний вплив на процеси і результати господарської діяльності [5];

– на рівні внутрішньогосподарського управління – як система чинників, які відображають внутрішні відносини між структурними підрозділами компанії та відображаються на інтересах учасників і результатах діяльності структурно-функціональних одиниць компанії [2; 10; 12];

– як систему управління окремою функціональною ділянкою життєзабезпечуючої підсистеми підприємства, наприклад систем збуту та розподілу продукції [3; 7].

Існує у науковій літературі також системні підходи до трактування змісту дефініції «економічний механізм», які притаманні центральному ядру процесу сукупного суспільного виробництва, що пов'язані із трансформацією цілей, стимулів і мотивів у кінцеві матеріальні і нематеріальні блага та орієнтовані на підвищення його ефективності [4; 6].

Незважаючи на відмінності у наукових підходах та тлумаченнях ключових характеристик економічного механізму, базисом системи вчені виділяють економічні цілі, інтереси, мотиватори та відповідальність, що здійснюють ключовий вплив на результати суспільного виробництва та розподіл кінцевого продукту споживання. Інституційною площиною управління інтересами учасників виробничого процесу постають фінансово-бюджетна політика, державна підтримка, кредитно-інвестиційна політика, системи інформаційного, матеріально-технічного і кадрового забезпечення.

Спільною є думка вчених відносно включення у склад економічного механізму важелів (інструментів), методів та форм впливу на інтереси суб'єктів господарювання у різній їх компліментарності з позицій економічного змісту і функціоналу.

Створення передумов обґрунтування та дієвого функціонування всіх важелів і елементів відтворення ресурсного потенціалу бізнес-суб'єктів аграрної економіки визначається головною функцією організаційного механізму управління. Серед ключових його сутнісних ознак слід виділити: динамічність, адаптивність, системність, стратегічну орієнтованість, внутрішньосистемну корпоративну

сумісність, адекватність. Функціональна площина організаційного механізму забезпечує реалізацію всіх функцій: управління, організація, координація, мотивація, регулювання, контроль, у відповідності до цілей і завдань управління ресурсним потенціалом агробізнесу. Завдяки функціональній дієздатності організаційний механізм орієнтований на забезпечення взаємодії всіх інструментів, що використовуються на кожному етапі управління відтворенням ресурсного потенціалу агробізнесу. Інклюзивність його функціонування полягає у забезпеченні структурної взаємодії всіх корпоративних підрозділів на рівні агрокомпанії, учасників процесу відтворення ресурсів та зацікавлених стейкхолдерів. Організаційний механізм управління відтворення ресурсного потенціалу формує базис компліментарності, дієвості та результативності всіх елементів економічного механізму агрокомпанії.

На нашу думку, структурно модель організаційно-економічного механізму складається з блоку організаційного механізму та економічного механізму, які діють завдяки властивим кожному блоку

інструментам, методам, нормативам і формам (рис. 1).

Нормативами інклюзивного організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу мають стати сукупність вимог і стандартів у сфері екологічної, соціальної та економічної діяльності, яка охоплює сфери виробництва засобів виробництва для сільського господарства, відновлення якості та природного стану сільськогосподарських земель, дотримання критеріальних індикаторів забезпечення вимог продовольчої безпеки, підготовки та використання людського капіталу тощо. Похідними нормативами мають стати стандарти у рамках інклюзивного розподілу створеного продукту і цінностей, а також стандарти справедливості і рівності можливостей доступу всіх учасників процесу відтворення до ключових його етапів, інструментів і методів.

Всі елементи організаційно-економічного механізму динамічні, визначаються високим рівнем адаптивності, мають ознаки балансу ризиків і можливостей інклюзивного розвитку, формують унікальну структуру інтеграції суб'єктів соціально-

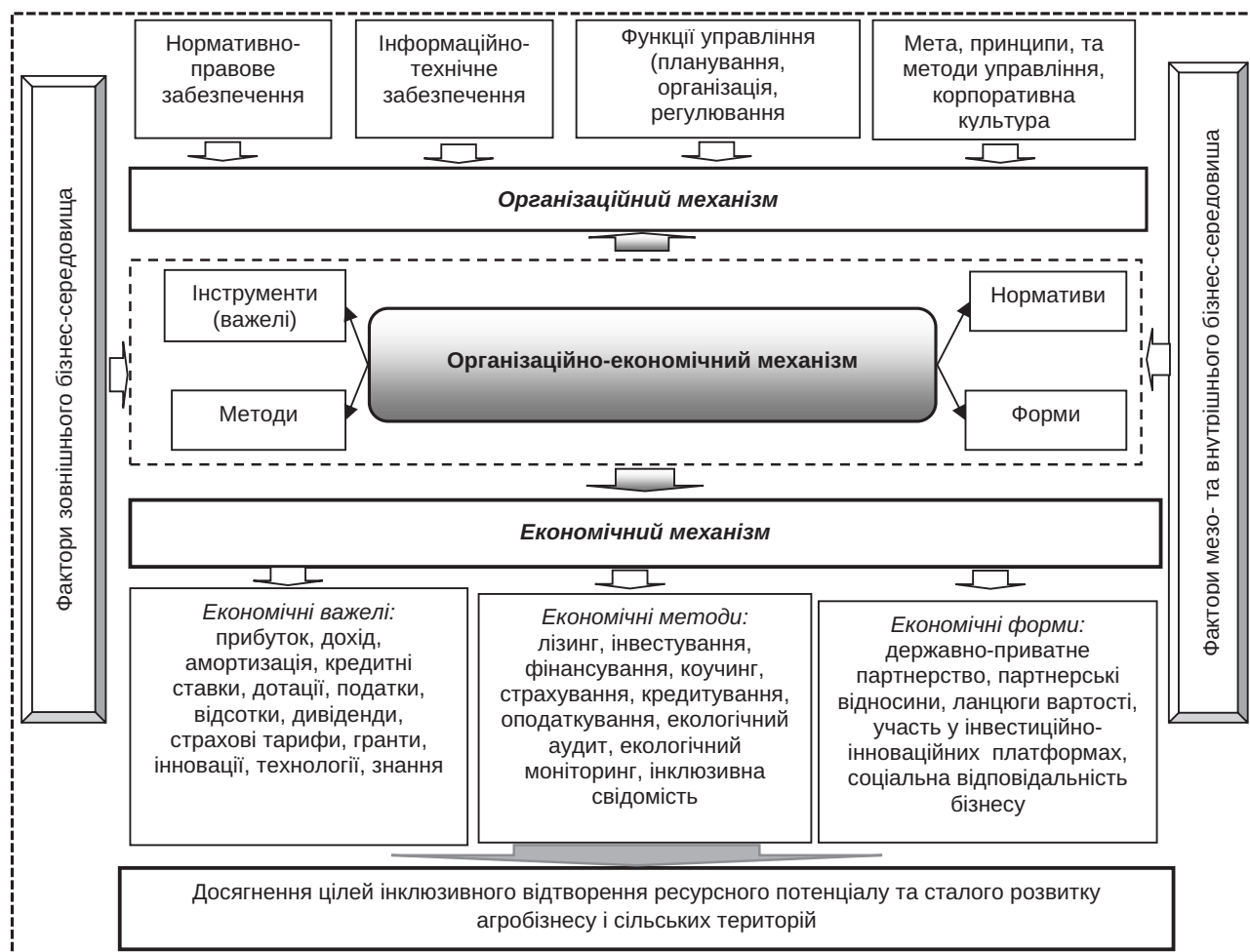

Рис. 1. Модель організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів

Джерело: авторська розробка

економічних, виробничих і екологічних господарських відносин. Інклюзивність організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу агробізнесу ґрунтується на одновекторній взаємодії трьох базових стовпів сталого розвитку:

1) агроекологічний ресурсний масштаб – використання на всіх стадіях відтворення ресурсного потенціалу ресурсозберігаючого підходу з мінімізацією забруднення та споживання невідтворювальних видів ресурсів;

2) соціально-територіальний ресурсний масштаб – відновлення ресурсів у таких розмірах, які б забезпечили належний рівень продовольчої безпеки, рівні принципи забезпечення доходності всіх учасників агропроцесу, справедливе використання активів, інклюзивний розвиток місцевих спільнот і сільських територій у стратегічному контексті;

3) економічно-ресурсний масштаб – рівність можливостей формування доходів бізнесу та ліквідацію диспропорцій у рівня якості життя сільського населення, забезпечення життєздатності, конкурентоспроможності і ефективності всіх суб'єктів аграрного бізнесу та суміжних з ним видів економічної діяльності.

Організаційно-економічними нормативами механізму відтворення ресурсного потенціалу є стратегічні завдання інклюзивного розвитку агробізнесу і сільських територій, імплементація яких сьогодні визначається рівнем свідомості кожного учасника процесу відтворення, рівнем корпоративної культури агрокомпанії, ступенем інтеграції у всесвітній процес досягнення цілей сталого розвитку, які сьогодні постають визначальними для сільського господарства більшості розвинутих країн та світового суспільства.

Інклюзивний організаційно-економічний механізм управління відтворенням ресурсного потенціалу має бути орієнтований на сталі методи аграрного виробництва та за рахунок відновлення ресурсів сприяти досягненню завдань сталого розвитку аграрного сектору і сільських територій.

З огляду на зміст, компліментарність елементів та стратегічний функціонал, сутність інклюзивного організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів ми бачимо як синергійну дію сукупності елементів двох блоків (організаційного та економічного), що забезпечують стійкість розширеного відтворення виробничих ресурсів агросфери і сільських територій за умов дотримання принципів сталого розвитку, рівності доступу всіх учасників до можливостей такого відтворення та очікуваних його соціально-економічних результатів. Це сукупність інноваційних та гібридних механізмів, об'єднаних спільною метою досягнення завдань інклюзивного розвитку і цілісною структурою, що забезпечує соціально-відповідальний

процес управління відновленням ресурсів агробізнесу і сільських територій з урахуванням інтересів всіх її учасників, теперішніх і майбутніх поколінь.

Ключова відмінність інклюзивного організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсним потенціалом бізнес-суб'єктів аграрної сфери полягає у забезпеченні ефективної взаємодії всіх його елементів, орієнтованої на досягнення спільної для всіх учасників процесу відтворення мети: достатня кількість і якість всіх видів ресурсів для розв'язання стратегічних завдань сталого розвитку агробізнесу і сільських територій. Реалізація даної мети передбачає прийняття всіма учасниками процесу відтворення базових принципів управління ресурсним потенціалом: участь, справедливість, зростання, рівність можливостей, сталість, стабільність, довгострокова соціальна орієнтованість (табл. 1).

За умов врахування таких принципів інклюзивності організаційно-економічного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу агробізнесу саме таке відтворення слід розуміти як процес широкомасштабного відновлення і використання природно-виробничих ресурсів агросфери, який формує максимально вільний доступ і рівні можливості отримання економічних, соціальних і екологічних вигод для всіх учасників даного процесу з найбільшою справедливістю формування і розподілу ресурсів та кінцевих результатів.

З урахуванням специфіки та інклюзивного характеру дії організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу розширюється функціональний спектр синергійної взаємодії його основних елементів. Крім класичної головної функції відтворення ресурсів виробництва та розподілу частини прибутку, отриманого від використання виробничих ресурсів агробізнесу на відновлення робочої сили та матеріально-технічного капіталу (C+V), за принципів інклюзивності управління ресурсним потенціалом функціонал організаційно-економічного механізму розширюється та доповнюється наступними функціями (рис. 2).

Досягнення цієї масштабної мети вимагає кардинальної зміни парадигми мислення і роботи бізнесу, а також високої відповідальності сприйняття природно-ресурсного потенціалу села і результатів його використання як ціннісного активу всього суспільства у теперішньому та майбутньому часовому вимірах. Нова парадигма має стати довгостроковим цільовим орієнтиром для держави, місцевих громад, власників аграрного бізнесу, інвесторів, мешканців сільських територій. У такому контексті дія інклюзивного організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів має бути імплементована у готову суспільно-територіальну площину високого рівня соціальної відповідальності всіх суб'єктів процесу

Зміст принципів інклюзивного механізму управління відтворенням ресурсного потенціалу бізнес-суб'єктів аграрної сфери

Принципи інклюзивності організаційно-економічного механізму	Зміст принципу
Принцип участі	Залучення до процесу відтворення суб'єктів економічної і неекономічної діяльності агробізнесу і сільських регіонів, персоналу, суб'єктів суміжних за технологічними зв'язками видів діяльності, наукових установ, місцевих громад, хто має цілі та мотиви, пов'язані з використанням природно-ресурсного потенціалу села у бізнес площині, площині соціальних та екологічних завдань розвитку галузі і суспільства.
Принцип справедливості	Справедливий доступ всіх учасників агробізнесу, суміжних з ним видів економічної діяльності, суспільно активних груп до ринку матеріально-технічних ресурсів, фінансово-кредитних, інвестиційно-інноваційних ресурсів. Встановлення справедливої ціни на виробничі ресурси та ліквідація інклюзивного дисбалансу цінових відносин галузі (цінового диспаритету на продукцію промисловості і кінцеву продукцію сільського господарства).
Економічне зростання	Зростання рівня доходності та показників діяльності всіх учасників процесу відтворення і використання ресурсного потенціалу агробізнесу і сільських територій. Перерозподіл частини соціально-економічного результату використання природно-ресурсного потенціалу села на користь сільських громад. Створення на основі економічного зростання агробізнесу потенціалу суспільних благ сільських територій та підвищення показників загального суспільного благополуччя.
Рівність можливостей	Рівність можливостей доступу всіх груп населення до участі у всіх стадіях процесу відтворення ресурсного потенціалу та агробізнесу. Доступ та активна участь у можливостях, що надають digital-платформи інвестиційно-інноваційних підтримки інклюзивного агробізнесу. Рівність можливостей при розподілі державних інструментів підтримки агробізнесу, зокрема, у частині формування і відтворення матеріально-технічних ресурсів. Рівність можливостей доступу до ринку земель сільськогосподарського призначення і джерел інвестиційного земельного капіталу. Усунення нерівності доступу суб'єктів бізнес- та суспільної діяльності доступу до економічного базису, включаючи рівний доступ до суспільним продуктам і благам, послугам, спеціалізованій інфраструктурі тощо.
Сталий розвиток	Розуміння і сприйняття природно-ресурсного потенціалу агробізнесу і сільських територій як суспільну цінність всієї сукупності активів, використання та відтворення яких спрямовано на формування благополуччя всього суспільства. Використання природного капіталу села за умов збереження і відновлення екосистеми, товарів і послуг, що сприяють підвищенню рівня добробуту і якості життя теперішніх і майбутніх поколінь. Орієнтація бізнесу на довгострокові витрати, доходи і вигоди, спільні для всіх категорій і членів процесу відтворення активів на селі.
Стабільність	Коротко- та довгострокова впевненість всіх учасників процесу відтворення природно-ресурсного потенціалу у наявності достатньої кількості і якості благ, необхідних для забезпечення високого рівня добробуту, економічних можливостях і перспективах подальшого розвитку агробізнесу, впевненість у можливостях соціального розвитку села і високому рівні його екологічного захисту.
Довгострокова соціальна орієнтованість	Зміщення традиційних комерційних акцентів відтворення природно-ресурсного потенціалу і розвитку агробізнесу у напрямку розв'язання глобальних для людства соціально-економічних та екологічних завдань як у коротко-, так і у довгостроковій перспективі.

Джерело: авторська розробка

відтворення. Формування соціальної відповідальності у межах територій, галузей, регіонів, національної економіки має розпочинатись з обґрунтування і обов'язково повного сприйняття загальної національної місії, яка буде демонструвати відданість цілям і принципам інклюзивного розвитку національної економіки на всіх рівнях її господарського управління. Всі учасники мають розуміти можливості, перспективи і результати індивідуального і сукупного вкладу у розширене відтворення ресурсного потенціалу на засадах інклюзивності,

загальні пріоритети спільної роботи і очікуваний суспільно-корисний ефект. Вирішення даного ключового завдання частково вже розпочалось із прийняттям стратегічних засад розвитку вітчизняної економіки і економіки аграрного сектору, що віддзеркалилось у таких національних програмах, як: Національна економічна стратегія розвитку на період до 2030 р., Стратегія продовольчої безпеки – 2030, проектах Стратегії розвитку аграрного сектору до 2030 р. та Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. Деталізація стратегічних

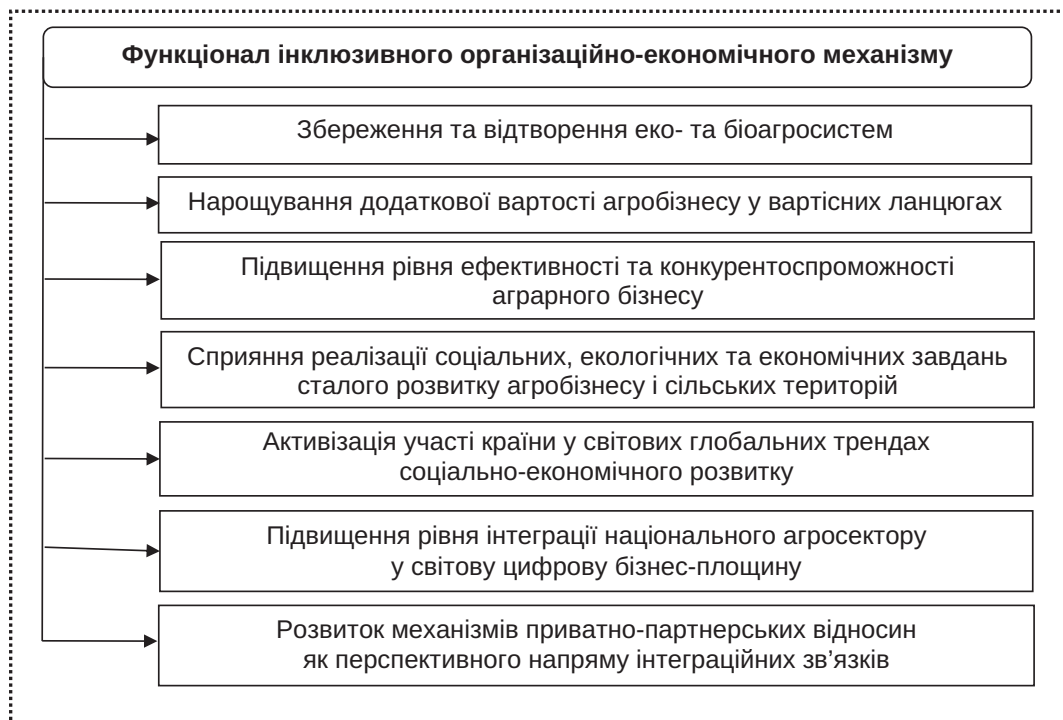

Рис. 2. Функціонал інклюзивного організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів

Джерело: авторська розробка

цілей і завдань до рівня окремих видів економічної діяльності і регіонів має відбуватись у рамках прийняття цільових програм соціально-економічного і екологічного розвитку аграрного сектору і сільських територій, де відтворенню природно-ресурсного потенціалу села має бути відведено центральне місце. Для забезпечення ефективної дії інклюзивного організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів має бути сформований відповідний інституційний базис, який дозволить його реалізувати всі свої функції і поставлені завдання. Основними інструментами створення сприятливих інституційних умов для відтворення ресурсного потенціалу агробізнесу і сільських територій на принципах нового організаційно-економічного механізму мають стати: суспільне мислення і сприйняття важливості і особливостей даного завдання, система мотиваторів і інтересів кожного учасника даного процесу, партнерство і відповідальність у всіх напрямках відновлення, відтворення, використання ресурсів та розподілу кінцевого результату господарської діяльності (рис. 3).

Висновки з проведеного дослідження. Отже, можемо констатувати, що забезпечення функціонування інклюзивного організаційно-економічного механізму відтворення ресурсного потенціалу агробізнесу за теперішніх умов розвитку економіки України вимагає трансформаційного періоду, протягом якого відбудуться інституційні зміни, що сформулюють підґрунтя реалізації ключових прин-

ципів його дії. Паралельним супроводом імплементації у суспільну свідомість і практику бізнесу системної стратегічної парадигми сприйняття природно-ресурсного потенціалу агросфери як активу для створення цінностей для всіх категорій і учасників теперішнього і майбутнього суспільства мають стати системні інвестиції і структурні галузеві перетворення. Актуальною є потреба трансформаційних змін у ключових сферах управління: енергетика, сільське господарство, виробнича і соціальні інфраструктура, спеціалізовані інфраструктурні ринки (праці, сільськогосподарських земель, матеріально-технічних ресурсів, інновацій тощо), інституційне забезпечення у площині правового регулювання та захисту інтелектуальних прав, діючий порядок державної фінансової підтримки агробізнесу, ІТ-забезпечення і цифрова інфраструктура агробізнесу. Передумовами є збільшення масштабності і глобальності можливостей доступу вітчизняного агробізнесу і територіальних громад до сервісних платформ економічних угруповань і об'єднань, наприклад, країн ЄС. Відповідним супроводом має стати також уніфікована і гармонізована система інформаційно-аналітичної підтримки управління агробізнесом, зокрема, у частині відтворення виробничих ресурсів, визначення і розподілу кінцевого продукту. Цілі, мотиви і результати роботи українського агробізнесу мають бути чіткими і зрозумілими для всіх донорів інвестиційно-інноваційних ресурсів, які сьогодні спільно працюють у напрямі забез-

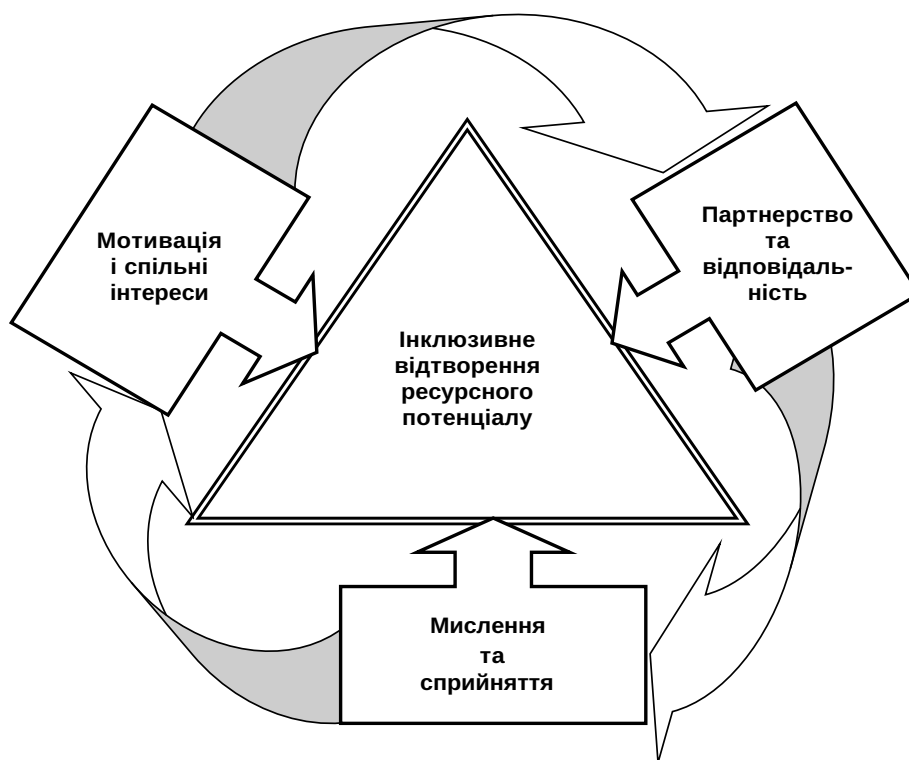

Рис. 3. Інструменти формування інституційного базису імплементації механізму відтворення ресурсного потенціалу агробізнесу

Джерело: авторська розробка

печення інклюзивного економічного зростання і реалізації міжнародної концепції сталого розвитку. Глобальна концепція інклюзивного розвитку економіки та переходу до стандартів сталого розвитку суспільства, у якій сільському господарству відводиться ключова роль, сьогодні постає пріоритетною та визначальною для більшості країн світу. Це, в свою чергу, формує потужні стратегічні перспективи залучення агробізнесу України до основних світових трендів соціально-економічного розвитку та надає можливості для нарощування внутрішньонаціонального потенціалу продуктивності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амбросов В. Я. Напрямок трансформаційних змін в АПК регіону. Ринкова трансформація економіки АПК: колективна монографія у чотирьох томах / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. Ч. 1. Соціально-економічні проблеми розвитку села. Київ : ІАЕ, 2002. 570 с.
2. Круш П. В., Тульчинська С. О., Тульчинський Р. В., Кириченко С. О., Кривда О. В., Кавтиш О. П. Внутрішній економічний механізм підприємства : навчальний посібник / Київ : Центр учбової літератури, 2008. 206 с.
3. Данько Ю. І. Формування систем забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств : монографія. Суми, 2016. 366 с.
4. Домахіна О. В. Формування механізму господарювання у реформованих сільськогосподарських підприємствах (на матеріалах Луганської області) : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02. Харків, 2000. 17 с.
5. Завадський Й. С. Управління сільськогосподарським виробництвом у системі АПК: підручник. Київ : Вища школа, 1992. 367 с.
6. Зиновьев Ф. В. Механизмы хозяйствования (терминологический аппарат). Симферополь : Таврия, 2000. 111 с.
7. Красноручський О. О., Руденко С. В. Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 3. С. 77–82.
8. Мостенська Т. Л. Економічний механізм функціонування молочної промисловості України. Київ : УДУХТ, 2001. 328 с.
9. Орехова А. І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 308–313.
10. Полтавський Ю. А. Ринковий механізм діяльності новостворених агроформовань. *Економіка АПК*. 2002. № 6. С. 94–96.
11. Саблук П. Т. Економічний механізм АПК. Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу : колективна монографія у двох томах. Т. 1 / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнева. Київ : ІАЕ, 2000. 732 с.
12. Саєнко М. Внутрішній економічний механізм підприємства : курс лекцій. Тернопіль, 2010. 248 с.
13. Стельмащук А. М. Економічний механізм прискорення інтенсифікації виробництва в АПК. Київ :

Урожай, 1990. 160 с.

14. Тульчинська С. О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1 (6). С. 89–95.

REFERENCES:

1. Ambrosov V. Ya. (2002) Napriamok transformatsiinykh zmin v APK rehionu. [The direction of transformational changes in the agricultural sector of the region]. *Rynkova transformatsiia ekonomiky APK*. (eds. Sabluk P. T., Ambrosov V. Ya., Mazniev H. Ye.). Kyiv: IAE. (in Ukrainian)

2. Krush P. V., Tulchynska S. O., Tulchynskiy R. V., Kyrychenko S. O., Kryvda O. V., Kavtysh O. P. (2008) Vnutrishnii ekonomichnyi mekhanizm pidpriemstva [The internal economic mechanism of the enterprise]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. (in Ukrainian)

3. Danko Yu. I. (2016) Formuvannia system zabezpechennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv [Formation of systems for ensuring competitiveness of agricultural enterprises]. Sumy. (in Ukrainian)

4. Domakhina O. V. (2000) Formuvannia mekhanizmu hospodariuvannia u reformovanykh silskohospodarskykh pidpriemstvakh (na materialakh Luhanskoï oblasti) [Formation of the management mechanism in reformed agricultural enterprises (based on the materials of the Luhansk region)]. (PhD Thesis). Kharkiv.

5. Zavadskiy Y. S. (1992) Upravlinnia silskohospodarskym vyrobnytstvom u systemi APK [Management of agricultural production in the agro-industrial complex system]. Kyiv: Vyshcha shkola. (in Ukrainian)

6. Zinov'ev F. V. (2000) Mehanizmy hozhajstvovanija (terminologicheskij apparat) [Management mechanisms (terminological apparatus)]. Simferopol: Tavrija. (in Ukrainian)

7. Krasnorutskiy O. O., Rudenko S. V. (2016) Kontseptualni pidkhody do upravlinnia ekonomichnym potent-

sialom ahrarnykh pidpriemstv [Conceptual approaches to the management of the economic potential of agricultural enterprises]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 1, no. 3, pp. 77–82.

8. Mostenska T. L. (2001) Ekonomichnyi mekhanizm funktsionuvannia molochnoi promyslovosti Ukrainy [The economic mechanism of the functioning of the dairy industry of Ukraine]. Kyiv. UDUKht. (in Ukrainian)

9. Oriekhova A. I. (2018) Ekonomichnyi potentsial pidpriemstva: sutnisni kharakterystyky ta strukturyzatsiia [Economic potential of the enterprise: essential characteristics and structuring]. *Economy and society*, vol. 17, pp. 308–313.

10. Poltavskiy Yu. A. (2002) Rynkovyi mekhanizm diialnosti novostvorenykh ahroformuvan [Market mechanism of activity of newly created agricultural formations]. *The Economy of Agro-Industrial Complex*, no. 6, pp. 94–96.

11. Sabluk P. T. (2000) Ekonomichnyi mekhanizm APK. Problemy ekonomiky ahropromyslovoho kompleksu i formuvannia yoho kadrovoho potentsialu: kolektyvna monohrafiia u dvokh tomakh. (eds. Sabluka P. T., Ambrosova V. Ya., Maznieva H. Ye.). Kyiv: IAE. (in Ukrainian)

12. Saienko M. (2010) Vnutrishnii ekonomichnyi mekhanizm pidpriemstva [The internal economic mechanism of the enterprise]. Ternopil. (in Ukrainian)

13. Stelmashchuk A. M. (1990) Ekonomichnyi mekhanizm pryskorennia intensyfikatsii vyrobnytstva v APK [The economic mechanism of accelerating the intensification of production in the agricultural sector]. Kyiv: Urozhai. (in Ukrainian)

14. Tulchynska S. O. (2008) Funktsionuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu innovatsiinoho protsesu [Functioning of the organizational and economic mechanism of the innovation process]. *Strategic priorities*, vol. 1 (6), pp. 89–95.